

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sikanevych Oleksandra

Vývoj a formování českých hromadných sdělovacích prostředků od roku 1989 do současnosti. Legislativní, vlastnické, programové, technické a technologické aspekty mediální scény

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012-2015

BACHELOR THESIS

Sikanevych Oleksandra

Development and formation of Czech mass media from 1989 to the present. Legislative, ownership, programme, technical and technological aspects of the media scene

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nich jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Sikanevych Oleksandra

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Hugo Schreiberovi za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vývojem a formováním médií po roce 1989. Zaměřuje se na legislativní, vlastnické, programové, technické a technologické aspekty mediální scény.

Klíčová slova

Média, rozhlas, televize, tisk, internet, časopis, politika, ekonomika, vývoj, žurnalistika.

Annotation

This Bachelor thesis deals with the development and formation of the media after 1989. It focuses on legislative, ownership, programme, technical and technological aspects of the media scene.

Key words

Media, radio, television, print, internet, magazine, politics, economics, development, journalism.

OBSAH

Úvod.....	9
1. Historie vývoje médií. Politické a hospodářské aspekty mediální scény od roku 1918 do současnosti.....	10
1.1 Počátky tisku v Čechách. První české noviny a jejich předchůdci.....	10
1.2 Český tisk národního obrození.....	11
1.3 Československý tisk v letech 1918-1989.....	15
1.3.1 Média v době první, druhé a třetí republiky.....	15
1.3.2 Československý tisk po roce 1945.....	17
1.3.3 Normalizace.....	18
1.4. Epocha elektronických médií. Rozhlas.....	19
1.6 Televize	20
1.6 Vývoj a současnost ČTK.....	22
2. Česká média po listopadu 1989. Legislativní, vlastnické a ekonomické proměny českých médií.....	24
2.1 Etapy vývoje médií po roce 1989.....	25
2.1.1 Přelomové období 1989-1992.....	25
2.1.2 Samostatná Česká republika. Mediální události od roku 1993 po rok 1997.....	27
2.1.3 Přelom tisíciletí (1997-2002).....	28
2.1.4 Období zrání (2002-2005).....	30
2.1.5 Media v období přezrávání (2006 - 2011).....	32
3. Klasická média a nástup internetu – technická a technologická hlediska.....	34
3.1 Digitalizace.....	34
3.1.1 Digitalizační média.....	35
3.2 Nová média.....	36

3.3 Internet	37
3.3.1 Funkce Internetu.....	39
3.3.2 Rozsah fenoménu internet.....	39
3.3.2 Web 2.0.....	41
3.4 Nástup internetových medií. Internetové noviny.....	42
Závěr.....	44
Seznam použité literatury.....	45
Internetové zdroje.....	46
Seznam zkratek	47
Seznam obrázků.....	48
Bibliografické údaje	49

Úvod

V současnosti se stala média důležitou součástí našeho života. V dnešní době rozrostla až do úrovně, kdy každý člověk může oslovit ostatní v jeden moment. Pojem média je nejpoužívanější pojem současnosti. Mluvíme o tisku, televizi, rozhlasu a v moderní době užívaná média založená na digitálním zpracování a přenosu dat, které nesou označena jako nová média, ale internet. S každým dnem se média vyvíjí a rozšiřují své technologie, dávají nám přístup k většímu množství informací.

Cílem mé bakalářské práce je nastínit změny mediální scény od roku 1989 do současnosti a podívat se, jak se změnila žurnalistika od vzniku Československé republiky. Práce se dělí na tři hlavní kapitoly.

V první kapitole se zabývám historickým vývojem medií od roku 1918 do současnosti, vývojem rozhlasu a televize. Zachycuje nejvýznamnější dějiny Československé republiky, zkoumá politické, legislativní a ekonomické aspekty.

Druhá kapitola zkoumá mediální proměny po listopadu roku 1989. Zabývá se etapami vývoje medií a vznikem nových technologií.

Třetí kapitola se zabývá vznikem a vývojem nových medií, jako například Web 2.0., vznikem a vývojem nejběžnějším a nejpoužívanějším východiskem nových medií – Internetem.

1. Historie vývoje médií. Politické a hospodářské aspekty mediální scény od roku 1918 do současnosti

V polovině XV. století v Mohuči Johannes Gensfleisch, zvaný Gutenberg, vynalezl knihtisk, který změnil budoucnost lidstva.

Objev knihtisku se stal základem hospodářského rozvoje společnosti a rozvoje kultury. Od vzniku knihtisku začínáme mluvit o novověku. Za první tisk lze považovat náboženské tisky, především bibli (dvoudílná bible z let 1452–1455). Dále se objevila světská literatura, reportážní a zábavné letáky.

Na počátku novověku byla potřeba být informovaným o obchodních a společenských událostech a s pomoci tisku to bylo snadnější. První tištěná periodika byla více zpravodajského charakteru a vycházela dvakrát týdně.

1.1 Počátky tisku v Čechách. První české noviny a jejich předchůdci.

Typickou formou podávání zpráv před vynálezem knihtisku byly psané noviny. Byly to náhodně i pravidelně podávané zprávy, které přeposílali političtí představitelé, církevní hodnostáři, vědci, umělci, obchodníci a ostatní. Důležité bylo vědět, kdy a kde je jaké zboží, co se děje ve světě, například kde se bojuje a jaké prostředky potřebují.

Vznik knihtisku v 15. století měl vliv na šíření novin, které sestávaly z jedné stránky, a také na šíření novinových letáků. Letáky, které vycházely na českém území, se dají rozdělit na skupiny: letáky reportážního charakteru, politického, letáky s tematikou válečnou a senzační.

První psané české noviny vznikly v roce 1495. Byly to Noviny Léta Božího nebo Jindřichohradecké psané noviny. Byly to dvoulistové noviny, které obsahovaly 14 politických zpráv.

Rok 1719 se stal důležitým pro vývoj české žurnalistiky, když v Praze začaly vycházet první české periodické noviny. Od této doby začíná zajímavá historie českých novin a časopisů a jejich vydavatelů a tvůrců. Do té doby česká periodika bylo možné číst jen německy. První číslo novin vyšlo 4. února 1719 a bylo napsáno v českém jazyce.

Vydavatelem byl pražský tiskař Karel František Rosenmüller. Dostal možnost vydávat noviny v českém jazyce, což oznámil v prvním vydání novin v letáku s názvem **Předchůdce českého postyliona**: „*Laskavý a jazyku českého milovníče, čtenáři. Jakož jsem skrze Předchůdce českého postyliona... milovníkům jazyka českého připověděl, že při začátku novin českých grunt celého mého budoucího předsevzetí k snadnějšímu těch novin vyrozumění založím a stav celé Evropy laskavému čtenáři dle možností zkrátka před oči postavím: abych tedy dle mé připovědi se zachoval, v skutek uvozuji...*“¹

Spolu s prvním číslem novin Rosenmüller vydal spisek o dvanácti stranách nazvaný *Správa nynějších času k čtení novin*, který podával základní informace o domácích i zahraničních událostech a pomáhal tím čtenářům orientovat se ve zprávách. Zprávy byly většinou ze zahraničí.² Obsahovaly informace o událostech z císařského dvora ve Vídni, zprávy z válek, část se skládala z bulvárních zpráv: o svatbách, narozeninách nebo úmrtí slavných lidí, součástí byla o trzích a církevních událostech. Těžko zjistit celkový náklad Pražských poštovských novin, zdroje uvádí, že na začátku vycházelo 500 až 1000 kusů. V roce 1772 na chvíli přestaly fungovat a v roce 1784 byly obnoveny. Majitelem se stal knihtiskař Schönfeld a redaktorem Václav Matěj Kramerius, který je řídil do roku 1789. Časem začal vydávat vlastní, známé Krameriovy císařsko-královské vlastenecké noviny.³

1.2 Český tisk národního obrození.

V období národního obrození bylo hlavním cílem pozvednout český jazyk na úroveň ostatních jazyků a hlavním úkolem byl jeho rozvoj a udržení.

Národní obrození, které trvalo tři čtvrtiny století, lze rozdělit na 3 etapy.

I. etapa národního obrození – počátek českého divadla, básnictví a žurnalistiky. Vědci a umělci se inspirovali klasicismem a osvícenstvím. Hlavní postavou první etapy národního obrození byl Josef Dobrovský. Filolog, jazykovědec, příslušník první generace

¹ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky, I. díl, Český periodický tisk do roku 1918*. Praha 1981, Novinář, ISBN 59-154-80, st. 27

² BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky, I. díl, Český periodický tisk do roku 1918*. Praha 1981, Novinář, ISBN 59-154-80

³ ČT24. *Začaly vycházet první české periodické noviny*, - [online], © 4. 2. 2009, [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/44461-zacaly-vychazet-prvni-ceske-periodicke-noviny>

obrozenců. Vyrůstal v německém prostředí v Horšovském Týně v rodině, kde se mluvilo jenom německy. Český jazyk začal studovat na gymnáziu. Napsal dějiny české řeči a starší literatury do roku 1526 a tím položil základ novodobých českých dějin, které potom dotvořil jeho žák František Palacký. Přestože nepsal česky a nevěřil v budoucnost českého jazyka, patří do české literatury a na záchraně českého jazyka se svými filologickými pracemi výrazně podílel. Jeho *Zevrubná mluvnice jazyka českého* z roku 1809 a *Česko-německý slovník* otevřely dveře k nástupu Jungmannovy generace.

S rozvojem kapitalistických sil a vztahů došlo k národnostním přeměnám a také k procesu formování českého buržoazního národa. V jeho prvních fázích se rychle rozvíjel národní jazyk a kultura. Po smrti majitelky Rosenmüllerovské tiskárny Pražské české noviny v roce 1784 převzal pražský knihtiskař Jan Ferdinand Edler, šlechtic ze Schönfeldu, a přejmenoval je na *Schönfeldské císařsko-královské pražské noviny*. Roku 1785 se redaktorem *Schönfeldských císařsko-královských pražských novin* stal Václav Matěj Kramerius, český spisovatel, nakladatel a novinář. V jednom z čísel *Pražských novin* jako redaktor představil program své novinářské práce: 1. Výchova lidu. 2. Osvěta a buditelství. 3. Oslava císaře Josefa II.

Po čtyřech letech spolupráce se Schönfeldem Kramerius odstoupil z pozice redaktora a začal pracovat na vlastní publikaci. 4. 7. 1789 vyšlo první číslo Krameriových novin, které se jmenovaly *Krameriovy císařsko-královské pražské poštovské noviny*, zkráceně *Pražské noviny*. Z důvodu obvinění z převzetí názvu Schönfeldových novin byl v roce 1791 název změněn na *Krameriovy císařsko-královské vlastenecké noviny*.⁴

Ve druhé etapě národního obrození se také hodně mluví o českém jazyku a o jeho vyrovnání se evropským jazykům.

Představitelem této generace se stal Josef Jungmann, který zavedl svůj program. V roce 1806 Josef Jungmann v Hlasateli českém, který byl založen v roce 1806 J. Nejedlým, publikoval dvě stati Rozmlouvání o jazyku českém, kde šlo o program kulturně politického národního hnutí a zavedení češtiny do úřadů a vyšších typů škol.

⁴ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*, 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 76-77

Hlavním Jungmannovým dílem byl Slovník česko-německý z let 1835–1839, který se stal základem rozvoje rovnoprávného jazyka.⁵

České novinářství na začátku 19. století začalo obnovením vydávání *Pražských novin*, už pod vedením redaktora Josefa Lindy. V tomto období byla zvýšena cenzura, která měla vliv na básnické, politické a vědecké noviny a časopisy. Proto *Pražské noviny* neměly možnost svobodně vyjadřovat své názory ohledně politiky. Podle předpisu z roku 1810 mohly být v českých novinách otištěny jen ty zprávy, které byly před tím kontrolovány v oficiálních rakouských listech Wiener Zeitung a Österreichischer Beobachter.⁶

Další časopisy, které přišly časem a získaly si popularitu, byly časopisy *Český Lidomir (1810)*, *Prager Zeitung (1814)*, *Pražský posel* a ostatní.

Třetí etapu lze nazvat dobou literárnosti. Za nejznámější představitele lze považovat Karla Havlíčka Borovského a Františka Palackého.

František Palacký, historik a politik, autor díla *Dějiny národa českého v Čechách i na Moravě*. V roce 1818 se stal tajemníkem nově založeného Národního muzea a pojal myšlenku vydávat časopis *Muzejník*, který vychází od roku 1827 s pozměňovanými názvy dodnes. Své politické názory vyjádřil v díle *Idea státu rakouského*. Palacký odešel z politického života, protože byl zklamán z rakousko-uherského vyrovnání, které opomenulo Čechy.⁷

V třetí etapě národního obrození byl redaktorem *Pražských novin* Josef Linda až do své smrti v roce 1834. Poté je převzal František Ladislav Čelakovský, který přeměnil přílohu *Rozličnosti* na *Česká včela*, kterou F. Palacký schválil. U vzniku nových časopisů byli česky píšící literáti a vědci Jan Svatopluk Presl, Jan Evangelista Purkyně a František Palacký.⁸

⁵ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*, 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 79

⁶ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky, I. Díl, Český periodický tisk do roku 1918*. Praha 1981, Novinař, ISBN 59-154-80

⁷ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*, 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 80

⁸ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*, 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 81

Český politický list **Pražské noviny** v roce 1846 získává nového redaktora Karla Havlíčka Borovského, českého básníka, novináře, ekonoma a politika, který je považován za zakladatele české žurnalistiky a moderního českého politického novinářství. Po studiích v německé škole v roce 1838 začal studovat filozofii v Praze a vstoupil do kněžského semináře, odkud však byl vyloučen. V roce 1842 odjel do Moskvy, kde se stal vychovatelem v rodině vysokoškolského učitele. Již když byl studentem, rozhodl se stát českým literátem. Jeho první práce, cestopis *Obrazy z Ruska*, byla publikována v **Květech** v roce 1843 a také v **Časopisu Českého muzea**. Havlíček byl žurnalista nového typu. Psal jen to, čemu věřil, prezentoval čtenářům své názory, ke kterým sám dospěl, a tím se snažil získat čtenáře. Dne 4. dubna 1848, po odchodu z **Pražských novin**, začal vydávat vlastní první český politický deník **Národní noviny**, který také měl přílohu **Šotek**. Borovského noviny měly za cíl být nezávislé na vládě. Měly soustavné zahraniční i vnitropolitické zpravodajství. V roce 1848 byl poprvé zatčen za článek, v němž kritizoval národní gardy, a byl žalován pro kritiku oktrojované (nařízené) ústavy. V květnu začal vydávat v Kutné Hoře týdeník **Slovan**, ve kterém se zabýval problémem svobody tisku. Ale již v roce 1851 byl Karel Havlíček donucen sám zastavit **Slovan**, kvůli kterému byl znova žalován a následně odvezen do městečka Brixen, kde byl držen více než tři roky. Karel Havlíček Borovský zemřel na těžkou tuberkulózu ve věku 35 let. Karel Havlíček Borovský je jedním z nejvýznamnějších Čechů, který celý život bojoval proti absolutismu a tím si získal důvěru českého lidu. ⁹

⁹ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*, 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 144-145

1.3 Československý tisk v letech 1918-1989

1.3.1 Média v době první, druhé a třetí republiky.

V druhé polovině října 1918, když císař Karel vydal manifest, v němž oznámil, že změni říši ve „svaz svobodných národů“, se Rakousko-Uhersko začalo rozpadat. Tuto novinu se dozvěděl pražský lid a začal se shromažďovat na Václavském náměstí, kde vyhlásil svobodu a samostatnost. Tak 28. října 1918 vznikla Československá republika.¹⁰ Slavnou postavou té doby byl Tomáš Garrigue Masaryk, který se stal prvním prezidentem ČSR a byl zvolen i v následujících letech 1920, 1927 a 1934.

Začátek nového století byl důležitý pro rozvoj zpravodajství. Politické novinářství stále soutěžilo se zábavními částmi novin, ale nejsilnější periodika zůstala ve vlivu politických stran. Po roce 1907, když bylo zavedeno všeobecné hlasovací právo, v Čechách začal vycházet stranický tisk. Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, zvaná Agrární strana, byla založena v 90. letech 19. století. Za první republiky se prezentovala jako ochránce zájmů zemědělců. Ústředním tiskem strany byl *Venkov* (vydavatelé byli bratři Švehlové), večerník *Večer* a *regionální tisk*. Deník většinou zdůrazňoval ekonomickou, především zemědělskou problematiku. Československá strana lidová vydávala *Lidové listy*. V roce 1901 vznikla Lidová strana, která v roce 1906 změnila název na Českou stranu pokrokovou. Za svůj tiskový orgán převzala vycházející týdeník *Čas*, jehož šéfredaktorem byl Herben. Československá sociálně demokratická strana od 1. října 1897 měla jako svůj orgán *Právo lidu*. Československá strana národně socialistická (ČSNS) byla levostředovou politickou stranou, která chtěla sjednotit nacionalismus se socialismem. Národní socialisté od roku 1907 vydávali *České slovo*.¹¹

Existence cenzury v období první a druhé republiky je často popírána. Washingtonská deklarace, prohlášení o nezávislosti Československa, byla přijata 18. října 1918. V ní se uvádí, že československý stát bude republikou. Ve stálé snaze

¹⁰ BERÁNKOVÁ, Milena, KIVÁNKOVÁ, Alena, RUTTKAY, Fráňo: Dějiny československé žurnalistiky, III. díl, Český periodický tisk v letech 1918–1944. Praha, Novinář 1988

¹¹ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO. ISBN 978-7452-027-3, st.101

o pokrok zaručí úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Z důvodu kontinuity práva však zůstaly v platnosti staré zákony, např. rakouský tiskový zákon ze 17. prosince 1862 a trestní řád pro řízení ve věcech tiskových z roku 1894.¹²

Za první republiky se v Československu média vyvíjela v demokratickém státě, ve kterém fungovalo tržní hospodářství. V průběhu dvaceti let se s rozvojem tištěných médií rozvinula i nová média – rozhlas a film. Tištěná média byla charakteristická stranickým tiskem, který politické strany využívaly jako prostředek propagace. Nelze zapomínat na bulvární tisk. Bulvarizace se projevovala i ve zprávách seriózního tisku, který tím získával své čtenáře. V průběhu první republiky se zlepšilo postavení novinářů. Dále se hovořilo o profesionalizaci povolání žurnalisty. Byly prováděny první pokusy s vysokoškolským vzděláním novinářů.¹³

Za druhé republiky a za protektorátu byla zastavena činnost všech politických stran a místo nich vznikly Strana národní jednoty a Národní strana práce. Za protektorátu Čechy a Morava byl tisk pod kontrolou Němců. V České tiskové kanceláři, která vznikla v roce 1918, dozorcí kontrolovali telegrafní spojení s německou tiskovou kanceláři Deutsche Nachrichten Bureau (DNB). Bylo zakázáno psát o zatčeních a také uvádět zprávy ze zahraničí. V období okupace byl přerušen tisk většiny novin a časopisů. V první řadě byl zastaven komunistický tisk *Rudé právo*, *Tvorba* aj. Na konci roku 1938 byl zastaven vládní deník *Pražské noviny*. Jen některé listy mohly zůstat a pokračovat v tisku novin, např. *České slovo*, *Venkov*, *Lidové listy*.

Okupace nacistickým Německem 15. března 1939 pro české země znamenala konec buržoazní Československé republiky a vznik samostatného Slovenského státu. Po krátkém období byl do čela nacistické správy postaven říšský protektor Konstantin von Neurath, bývalý německý ministr zahraničních věcí. V září 1941 Hitler odvolal Neuratha a na jeho místo přišel Reinhard Heydrich. Po jeho příchodu nastalo nové období teroru a násilí proti českému národu.¹⁴ Do konce války se udržely pouze tyto deníky: *Lidové listy*,

¹² VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-36 st. 105

¹³ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*. Portál, Praha 2010, ISBN 978-80-7367-698-86 st. 68

¹⁴ BERÁNKOVÁ, M., KIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F.: *Dějiny československé žurnalistiky*, III. díl, Český periodický tisk v letech 1918–1944. Praha, Novinář 1988

Lidový deník, Národní politika, Národní práce, Národní střed, Polední list, Večerní České slovo, Venkov a některé další. Veškerý český tisk byl pod přísnou kontrolou nacistů a českých kolaborantů.

1.3.2 Československý tisk po roce 1945 .

Po skončení druhé světové války a po osvobození Československa v roce 1945 začíná období třetí republiky. V komunistické terminologii, období 1945–1948 se považovalo za období přerůstání národní revoluce v socialistickou.

Po osvobození správu médií převzalo Ministerstvo informací (MI), které uskutečňovalo přeměnu médií podle svých představ. V tu chvíli začala tzv. očista médií. Komise pro očistu médií fungovala od května 1945 do února 1946. Hlavním cílem bylo očistit společnost a také média od kolaborantů a provést změny. Zaniklo hodně časopisů a novin nepovolených politických stran jako například: *Venkov* a *Večer* Agrární strany. V květnu roku 1945 začaly vycházet nové listy – *Mladá fronta* a *Práce*. Zároveň byly obnoveny některé další tituly, např. *Rudé právo*, *Právo lidu* a jiné. V roce 1950 bylo zahájeno československé vysílání Rádía Svobodná Evropa, prvním ředitelem byl F. Peroutka.

Když se komunisté ujali moci a kontrolovali veškerá média, napomáhal jim v tom úřad, který vznikl na základě vládního usnesení č. 17/1953 a nazýval se Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD). Asi dvě stovky pracovníků (spolupracovníků) HSTD podepisovaly všechny revizní obtahy před schválením k tisku. HSTD změnila název i zmírnila cenzurní náplň v roce 1966, kdy se stala Ústřední publikační správou. Ta existovala do března 1968. Zákon č. 84/1968 cenzuru zrušil oficiálně, leč ne definitivně.¹⁵

¹⁵ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 124

1.3.3 Normalizace.

Sílicí reformní hnutí konečně dostalo svůj jasný, čitelný a zcela konkrétní politický výraz v kritice tzv. kumulace stranických a státních funkcí. Antonín Novotný byl totiž prvním tajemníkem ÚV KSČ i prezidentem republiky a z titulu těchto funkcí i vrchním velitelem armády a Lidových milicí a k tomu řídil tři nejdůležitější oddělení ÚV KSČ. O rozdělení jeho funkcí se v KSČ rozhořel boj, který se táhl po celý podzim 1967 a skončil hlasováním 5. ledna 1968, kdy funkci prvního tajemníka ÚV KSČ převzal dosavadní první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček. Tato změna odstartovala tzv. obrodný proces, opatrný a později násilně ukončený pokus občanské společnosti o návrat k demokratickým principům, pro který se vžil pojem Pražské jaro...¹⁶

Reformy prováděné v roce 1968, byly zaměřeny na řešení ekonomického, sociálního a politického napětí, které vzniklo po dvaceti letech panování komunistické vlády. V období Pražského jara první tajemník ÚV KSČ Dubček zveřejnil Akční program, který vedl nejen k rozsáhlým reformám, ale také ke svobodě slova. Dubček se snažil nějak spojit s novináři, aby mu pomohli oslovit veřejnost. Když se novináři stali jeho spojenci, vláda zrušila ÚPS (Ústřední publikační správa) a cenzura byla zákonem zakázána.¹⁷

Celonárodní odpor překážel plánům na ustavení prointerveneční vlády. V Praze hned 22. srpna 1968 byl svolaný mimořádný sjezd KSČ, který potvrdil reformní vedení KSČ a intervenci odsoudil. Okupanti, kteří zůstali v pasti, museli hledat cestu ven. Proto násilím dopravili většinu nejvyšších představitelů Československa do Moskvy, kde byl podepsán Moskevský protokol. Po podepsání protokolu se KSČ zavázala dostat média pod kontrolu. V září tak došlo k obnovení cenzury a k vzniku Úřadu pro tisk a informace (ÚTI).¹⁸

V roce 1969 bylo zrušeno 177 periodických časopisů. Došlo k zásadním personálním změnám v redakcích. Nové vedení Svazu novinářů vyloučilo nejdříve přední žurnalisty,

¹⁶ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*, Portál, Praha 2010, ISBN 978-80-7367-698-8 st. 180-181,

¹⁷ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*, Portál, Praha 2010 ISBN 978-80-7367-698-8

¹⁸ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*, Portál, Praha 2010 ISBN 978-80-7367-698-8. st. 192

kteří se plně angažovali pro „socialismus s lidskou tvář“, byli to např. Jiří Dienstbier, Čestmír Suchý, Věra Šťovíčková, Jiří Hanák, Ludvík Vaculík, Vladimír Škutina, Stanislav Haštaba, Zdeněk Fořt. Novinářskou profesi muselo opustit 479 novinářů, na počátku 70. let, při výměně novinářských legitimací bylo vyloučeno ze Svazu novinářů celkem 800 novinářů. Do exilu odešlo po srpnu 1968 165 novinářů.¹⁹

Když byla vydána Charta 77, která se stala předmětem kritiky normalizačního režimu, bylo paradoxní, že v Československu prakticky nebyla publikovaná, distribuovaná byla sporadicky v periodiku Listy, které vydával v exilu Jiří Pelikán. Lidé na pracovištích byli vyzýváni, aby prohlášení Charty 77 odsuzovali, pod nátlakem tak činili, ale obsah prakticky neznali.²⁰

1.4. Epocha elektronických médií – Rozhlas

Tištěné noviny v dnešní době nejsou masově rozšířené, i když v 19. století byly jedním z médií masové komunikace. Proto se za důležitý krok ve vývoji médií dá považovat rozšíření rozhlasu, jímž ve 20. století začíná epocha elektronické komunikace.

První pravidelné vysílání ve světě bylo zahájeno v roce 1920 v Americe. V roce 1922 vznikla první a největší zpravodajská stanice ve Velké Británii **BBC** (British Broadcasting Company, od roku 1927 nese jméno British Broadcasting Corporation). Na začátku byly vlastníky BBC továrny vyrábějící rádia a zisk měly z reklam. Později se ředitelem stanice stal John Reith, a zajistil veřejnou vysílací síť bez ohledu na zisk. BBC si postupně vydobyla charakteristické znaky jako například nezávislost na vládě i na obchodnících, nestrannost, ohled na menšiny a respekt k rozhlasovému vysílání jako důležité složce zpravodajství i kultury. Československý rozhlas měl zpoždění a své první vysílání zahájil 18. května 1923 ve Kbelích a 7. června vznikla stanice **Radiožurnál**. Zatímco ve 20. letech rozhlas představoval experiment, už ve 30. letech se dostal na první

¹⁹ Doc. PhDr. Otto Novák. *Historie Masové komunikace*. [online]. © 2006 [cit.2015-05-20]. Dostupné z: <http://media1.webgarden.name/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

²⁰ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3. st. 132

místo mezi hromadnými sdělovacími prostředky. Sděloval nejen informace, ale přinášel zábavu pro společnost. Ve Spojených státech rozhlas vznikl jako soukromá podnikatelská iniciativa, zatímco v Evropě byl závislý na státu. Československý rozhlas patřil pod správu ministerstva pošt a telegrafů. Pro vysílání byly stejné podmínky jako pro telegraf a vztahoval se k němu jenom jeden zákon č. 60/1923 Sb., o telegrafech.

Ve Spojených státech v tom období fungovaly soukromé stanice, jak už jsem zmínila, které byly financovány reklamou a sponzoringem. Zatímco v Evropě existovaly poplatky posluchačů. České vysílání zpočátku bylo pod kontrolou státu a měl rozhodující postavení v Radiožurnálu. Stát rozhodoval o technických aspektech vysílání, informačních zdrojích politických zpráv, formě cenzury apod. Rozhlas byl také pod tlakem politických stran, které v rozhlasu našly mocnou zbraň své propagace.²¹

1.5 Televize

Po úspěšnému vzniku a zahájení vysílání rozhlasu se začalo pracovat i na filmu a pak i na vývoji televizí. S filmovou tvorbou v českých zemích na konci XIX. století, s níž experimentoval Jan Kříženecký, český architekt a filmař. Před první světovou válkou se film rozhodně ještě nevyvíjel společensky a kulturně. Diváky získal až ve 20. a 30. letech.²²

V roce 1935 vznikl první barevný film, který se jmenoval *The Vanity Fair*. Následujícího roku nastoupila i televize. Právě Paul Nipkow udělal první kroky k jejímu vývoji. V roce 1883 ukázal světu svůj kotouč, který rozkládal obraz na řádky složené z jednotlivých bodů obrazu. Říká se jí mechanická televize, anebo Nipkowův kotouč. Elektronická televize má své počátky v Americe, Anglii a Německu v roce 1926.

²¹ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*, Portál, Praha 2010 ISBN 978-80-7367-698-8, st. 58

²² KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*, Portál, Praha 2010, ISBN 978-80-7367-698-8, st. 64

První pravidelné televizní vysílání na světě bylo zahájeno v Anglii, v tu chvíli také vznikla stanice BBC. V českých zemích proběhlo první pokusné vysílání v roce 1948 v rámci Mezinárodní výstavy rozhlasu MEVRO v Praze. Pravidelné zkušební vysílání bylo prováděné od 1. 5. 1953. Na začátku televize vysílala dva až tři dny v týdnu. S každým rokem dny vysílání přibývaly a už v roce 1958 vysílání probíhalo každý den. Pro další zdokonalení televize bylo 9. května 1973 zahájeno pravidelné barevné vysílání.

Od 4. 9. 1990 došlo ke změně koncepce a označení televizních programů. Jako federální byl nadále vysílán jen dosavadní 1. program, nově pod názvem F 1. Dosavadní 2. program z roku 1970 se rozdělil na český okruh ČTV a na slovenský okruh S 1. Navíc začal 14. 5. 1990 vysílat třetí český program OK 3.²³

Na konci roku 1992 přestala existovat Československá televize. Po rozdělení československé federace od 1. 1. 1993 začala fungovat Česká televize. Znovu došlo k novému označení programů: místo ČTV bylo ČT1, místo F1 ČT2 a OK 3 se změnil na ČT3. V roce 1993 dne 20. září vzniklá televizní stanice **PREMIÉRA**. O rok později 3. 2. 1994 vznikla komerční stanice **Nova**. V roce 1997 bylo zahájeno digitální vysílání programů TV Prima, ČT1 a ČT2.

V postkomunistických zemích proběhl vývoj od státního vysílání přes období rychlého spontánního vzniku komerčních rádií a mnohem pomalejšího zrodu komerčních televizi až k legislativně lépe či hůře definovanému stavu duálního systému vysílání.²⁴ V roce 1991 byl přijat zákon č. 468/1991 Sb., který zavádí duální systém. Jde o paralelní existenci komerčního a veřejného rozhlasového a televizního vysílání.

Rozdíl mezi veřejnoprávním a komerčním spočívá v tom, že komerční nebo soukromé vysílání má zisk především z reklam. Veřejnoprávní vysílání představuje službu veřejnosti za peníze veřejnosti. Po přelomu tisíciletí začala éra digitální televize.²⁵ V roce 2005 vznikly veřejnoprávní stanice ČT 24 a ČT 4.

²³ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5. st. 77

²⁴ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0 st. 49

²⁵ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5 st. 83

1.6 Vývoj a současnost ČTK

Zdrojem informací v servisu pro stále čtenější periodika se po vynálezu telegrafu stávaly tiskové agentury.²⁶

První agentura pro zpravodajství vznikla v roce 1835. Šlo o **L'Agence Havas a jejím** zakladatelem byl Charles Havas. V roce 1849 se od této francouzské agentury oddělila německá **Wolf**. Stejně se oddělila a vznikla anglická agentura **Reuters** (1851) a v Americe **Associated Press** z roku 1848, které fungují dodnes. Se vznikem Československé republiky vznikla 28. října 1918 Československá tisková kancelář. Posláním ČTK je poskytovat objektivní a všestranné informace pro svobodné vytváření názoru. Činnost ČTK kontroluje od r. 1993 rada ČTK, kterou volí Parlament ČR. Schvaluje rozpočet, jmenuje a odvolává generálního ředitele.²⁷

14. listopadu 1918 byla do struktur ČTK začleněna pražská kancelář rakouské tiskové agentury Korbyro ve Štěpánské ulici v Praze, kam se přestěhovala celá organizace. Až převzetím jejího zpravodajského aparátu se ČTK stala skutečnou zpravodajskou agenturou.²⁸ Již v roce 1924 byla ČTK ve spojení s 25 agenturami. Kolem let 1919–1920 byla ČTK zapojena do mezinárodního informačního obchodu. V roce 1930 se agentura přestěhovala do nové budovy a tím se definitivně ustavila její organizační struktura. Československá tisková kancelář se skládala z české a německé redakce politického zpravodajství, redakce rozhlasových zpráv, sportovního oddělení, komerčního zpravodajství, později vzniklo oddělení pro obrazové zpravodajství a fotografické oddělení.

V období normalizace po roku 1968 bylo ústředí ČTK obsazeno sovětskými vojsky. V roce 1969 nastoupil jako ředitel agentury Otakar Svěřčina, který prosazoval normalizační politiku KSČ.

²⁶ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 85,

²⁷ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 87

²⁸ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*. Portál, Praha 2010, , ISBN 978-80-7367-698-8, st. 31

V roce 1991 ČTK změnila název na ČSTK, ale za rok se vrátila do původní zkratky. Od roku 1995 se ČTK objevila i na internetu na vlastní webové stránce a v tu chvíli bylo zahájeno archivování českých novin v elektronické podobě.

V současné době tvoří pracovní tým ČTK v hlavních redakcích přibližně 340 zaměstnanců, z nichž přibližně 75 % jsou redakční pracovníci: redaktoři, fotoreportéři, kameramani, zpravodajové a ostatní.

Česká tisková kancelář je národní tisková agentura, která získává, zpracovává, archivuje a také rozšiřuje informace. Říká se, že bez zpráv o počasí, černé kronice a sportovního zpravodajství by byl deník neprodejný. Tento základní servis ČTK svým zákazníkům za úplatu nabízí ...²⁹

²⁹ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 90

2. Česká média po listopadu 1989. Legislativní, vlastnické a ekonomické proměny českých médií.

Ještě před listopadovou revolucí o všem, co se dělo v médiích, rozhodovala Komunistická strana Československa (KSČ). Kontrolovalo se zpravodajství i publicistika a také vysílací technika. Tisk, televize a rozhlas byly podřízeny vládnoucí ideologii. Zahraniční vysílání bylo zakázané do 16. prosince 1988.

Po Sametové revoluci v listopadu 1989 došlo ke změnám nejenom politických a ekonomických poměrů, změnila se i česká žurnalistika. KSČ ukončila svou vedoucí roli v Československu a pak i přestala kontrolovat média. Padly i důvody ideové autocenzury, která byla postupně vyměněná autocenzurou ekonomickou. Postupně začaly zanikat stranické ústřední a regionální listy.³⁰

Předmětem nového žurnalismu se staly proměny společnosti, které byly mnohdy divoké, pestrý by také jejich odraz: protikladné zpravodajství, bulvární prvky, pornografie, investigativní žurnalistika postupně se přeměňující na skandální novinařinu. Jejím jediným cílem je počet čtenářů, posluchačů, diváků a s tím související nárůst inzerce...³¹

Před koncem tisíciletí změny ve společnosti ovlivňovaly vývoj masmédií v České republice. Představitelé politických stran a hnutí se v polistopadovém období přestali stranit novinářů a médií, začali s nimi naopak pracovat z důvodu budování svého image. Stávali se podobní hercům, kteří se za každou cenu na sebe snažili upoutat pozornost veřejnosti.³²

V roce 1990 byl vydán zákon č. 86/1990 Sb., který zrušil federální Úřad pro tisk a informace a následně byla zrušena cenzura a obnoveno podnikání v médiích. Televize a rozhlas se staly veřejnoprávními, začaly vznikat soukromé televizní a rozhlasové stanice, noviny a časopisy.

³⁰ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 132

³¹ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 133

³² VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 29

2.1 Etapy vývoje médií po roce 1989

2.1.1 Přelomové období 1989-1992

Vývoj médií probíhá v etapách, začíná s pádem Sovětského svazu, pokračuje vznikem České republiky, vznikem nových technologií a vývojem nových médií.

První etapa připadá na léta 1989–1992, do kterých patří přelomové období, konec federace, návrat podnikání a bulvárních tištěných periodik. Došlo ke změnám i ve vydávání periodického tisku. V listopadu 1989 vyšly *Lidové noviny* jako poslední samizdatové vydání. Komunistické *Rudé právo* si změnilo název na nezávislý deník *Právo*. První číslo moderního bulváru *Polední Expres* vyšlo dne 12. ledna 1990 a během několika týdnů dosáhlo nákladu 100 000 výtisků. Znáмым periodikem byl od roku 1990 vycházející politický bulvár *Špigl*, který soukromě vydával šéfredaktor Ladislav Froňka. V průběhu pěti let od roku 1989 za privatizace tisku vznikly nové tituly a také se rozšířily inzertní noviny.³³

V tehdejší období došlo k radikální transformaci mediálního systému souběžně se společensko-politickými změnami. První fází transformace bylo naprosté opuštění sovětského modelu řízení médií. Odstátnění vedlo k vytvoření nové mediální legislativy, která přestala být ovlivňována KSČ. V roce 1991 byl přijat zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod, kde se ve článku 17 mluví o svobodě projevu a právu na informace. Pro další rozvíjení médií bylo zahájeno několik zákonných změn. Například v roce 1990 byl zákonem 166/1990 Sb., zrušen Federální úřad pro tisk a informace, který byl na začátku 80. let hlavním kontrolním úřadem médií. Přijetí zákona č. 136/1991 Sb. vedlo k rozdělení vlivu ve věcech tisku a jiných informačních prostředků mezi ČSFR, ČR a SR. Tento „malý zákon“ umožnil přijetí zákona o vzniku národních médií jako České televize, Českého rozhlasu a České tiskové kanceláře, analogicky na Slovensku Slovenské televize, Slovenského rozhlasu a Tlačovej agentury Slovenskej republiky (TASR). Zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři, byl poslední zákonnou

³³ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 134

úpravou pro mediální oblast. ČTK byla zvláštní tím, že agentura byla v zákoně formulovaná jako právnická osoba zapsaná do obchodního rejstříku, která mohla podnikat a fungovat na komerční bázi. Na rozdíl od ČRo a ČT, Česká tisková kancelář nevybírala koncesionářské poplatky a veřejnoprávní status agentury byl chápán jako dočasný. Zakonodárci se domnívali, že ČTK v budoucnu bude privatizovaná, ale k žádné takové změně nedošlo. Mezi nejdůležitější události roku 1991, patřil rozpad Občanského fóra, které vzniklo v roce 1989 hned po Sametové revoluci. Z iniciativy Václava Klause se OF rozdělilo a místo něho začaly vznikat nové politické strany, jako například Občanská demokratická strana, známá jako ODS. Mezi událostmi roku 1991, které nejvíce ovlivnily společnost, bylo podepsání protokolu o odsunu sovětských vojsk z československého území a ukončení činnosti Varšavské smlouvy.³⁴

Za rok 1992 v ČR vzniklo 160 nových periodik, ale také 50 titulů zaniklo. Od 2. dubna začaly *Lidové noviny* vycházet jako deník. Od roku 1992 křesťansky orientovaný deník *Lidová demokracie* převzal vydavatel Fidelis Schlée. Po obnovení po listopadovém převratu 14. listopadu naposledy vyšlo *Právo lidu*. Vyšlo první číslo nejčtenějšího programového časopisu v dnešní době – *TV magazín*. Specifikou polistopadové doby se staly brněnské necenzurované noviny *Rudé Krávo*.³⁵

Mezi nově založenými deníky se velmi populárním stal bulvární deník *Blesk*, který přišel na trh v roce 1992 a stal se jedním z neúspěšnějších mediálních podniků. Právě *Blesk* byl znamením nástupu budoucí komercializace tištěných médií.³⁶

Tiskárna Česká Typografie v roce 1992 tiskla celkem jedenáct deníků, jako např. *Blesk*, *Český deník*, *Hospodářské noviny*, *Mladá fronta Dnes*, *Lidové noviny*, *České a moravskoslezské Zemědělské noviny*, *Lidová demokracie*, *Prostor*, *Rudé právo a Večerník Praha*. Jednou z důležitých společenských a politických událostí bylo podepsání rozpadu československé federace a vznik České republiky.³⁷

³⁴ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKŮHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 35

³⁵ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKŮHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 35

³⁶ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKŮHO, ISBN 978-80-7452-007-5

³⁷ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKŮHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 36

2.1.2 Samostatná Česká republika. Mediální události od roku 1993 po rok 1997

Od 1. ledna 1993 došlo k rozpadu československé federace a vzniku samostatné ČR. Skončilo období dvojjazyčného zpravodajství a dvojjazyčných časopisů.³⁸

Tato událost byla nejdůležitější pro oba národy československé federace a vyvolala řadu myšlenek a emocí, kritiky a očekávání. O rozpadu federace se mluvílo již v roce 1990, kdy tehdejší prezident Havel přinesl do Federálního shromáždění svůj návrh nového názvu státu a státního znaku. Tyto události média následovala a komentovala. V tomto období začala rozporná medializace dvou osobností na české a slovenské straně vnitřní politiky – Václava Klause a Vladimíra Mečiara, v tehdejší období premiéra Slovenské republiky.³⁹

Zánik společného státu znamenal pro česká média rekonstrukci původně dvojstupňového řízení médií veřejné služby. Rozhlas, televize a tisk se staly národními. Došlo ke změnám ve vlastnictví privátních médií, které vedly ke vzniku nových médií a také k zániku dlouholetých starých periodik, jako např. *Svobodné slovo*, *Lidová demokracie*, *Zemědělské noviny*.⁴⁰ Přestal vycházet politický časopis *Reportér*. Na začátku ledna 1994 byla založena Česká tisková agentura (ČTA), nevýrazná konkurence tehdejší úspěšné ČTK.

Hlavní změnou v mediálním prostředí bylo zavedení soukromých televizních stanic. 4. února začala vysílat soukromá televize **NOVA**, která stála na propojení české licenční CET 21 s americkou CME. Měla většinou bulvární charakter. Následujícího roku začala vysílat televize **FTV Premiéra**, která v roce 1997 změnila název na nám dnes známý **Prima**. Dne 13. února 1992 byla ČR oficiálně připojena do Internetu. Uskutečnilo se to na Českém vysokém učení technickém v Praze (ČVUT) v Dejvicích. Poprvé v roce 1994 byl spuštěn první katalogový vyhledávač Yahoo! A o dva roky později vznikl všem známý vyhledávač Seznam.cz, založený Ivo Lukačovičem. Na internetu se začala

³⁸ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 135

³⁹ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 57

⁴⁰ KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století*. Portál, Praha 2010 ISBN 978-80-7367-698-8, st. 262

objevovat významnější periodika, ale také existovaly noviny pouze v elektronické podobě. Nastupující digitalizace v polovině 90. let vytvořila prostředí pro vznik nových mediálních prostor jako například počítačové grafiky. Česká média se stále více podobala vzorům západního světa. Časopisy měly výraznější barvu, televize a rozhlas měly ještě více zábavný charakter.

2.1.3 Přelom tisíciletí (1997 – 2002)

Přelom tisíciletí přinesl soudržnost i odlišnost zájmů politických špiček a médií. Novináři navazují na mediální popularitu kariéřním postupem do komerční sféry (mluvčí) či politiky (Jana Bobošíková, Vladimír Železný).⁴¹ Nejviditelnější to bylo na případu Vladimíra Mlynáře, bývalého šéfredaktora časopisu **Respekt**, který byl nejprve ministrem poloúřednické vlády mezi prosincem 1997 a červnem 1998, poté poslancem Parlamentu a po roce 2002 opět ministrem ve vládě Vladimíra Špidly... Podobné přestupy ale byly běžné i v opačném směru. Bývalý náměstek ministra vnitra Martin Fendrych se stal šéfredaktorem **Respektu** a poté komentátorem Týdne, bývalý mluvčí ODA Jan Rejžek se stal redaktorem ČRo 6...⁴²

Od roku 1997 deník *Svobodné slovo* vycházel jako *Slovo*. Na konci března přestaly vycházet *Pražské noviny* a jejich konkurenční *Večerník Praha* vycházel již v sedm hodin ráno. Na internetu se začala objevovat nová elektronická periodika jako například *Finanční noviny*. Dne 7. července se objevily na stanicích pražského metra speciální zpravodajské klientské noviny *Metro*, financované reklamou. Po prototypu Stockholmu, nápadu novinářů Pele Anderssona a Roberta Braunerchielma, tento deník začala vydávat o 16 stranách v nákladu 200 000 ks švédská společnost Metro International.⁴³

⁴¹ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKŮHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 137

⁴² ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 82-83

⁴³ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKŮHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 42

Poté, co se *Blesk* hned od svého začátku začal tisknout barevně, deník *Hospodářské noviny* (1957) zavedl kompletně barevné stránky svých vydání. Postupně se přidaly i ostatní, *Mladá Fronta DNES* a *Lidové noviny* v roce 2001.

V roce 1996, a potom s větší silou v roce 1997, došlo k brzdícím procesům v legislativní i ekonomické sféře. Národní hospodářství se povážlivě zadrželo. Tento nepříznivý vývoj dokončila Česká národní banka, když zdražila peníze jdoucí do ekonomiky, a tudíž zvýšila povinné minimální rezervy. Způsobila tím potřebu exekutivního úsporného opatření.⁴⁴

V červnu 1998 se uskutečnily volby do Poslanecké sněmovny, ve kterých zvítězila ČSSD. S malým odstupem následovala ODS, ještě s větším KSČM, KDU-ČSL a ostatní. Hned po volbách předsedové dvou velkých stran ČSSD a ODS, tehdejší premiér Václav Klaus a Miloš Zeman, vystoupili před veřejnost s projektem, kterému se říkalo **Opoziční smlouva**. Smyslem opoziční smlouvy bylo jednak znemožnit socialistům uskutečnit nejradikálnější socializující kroky, které by znamenaly definitivní konec nebo dokonce obracení dosavadních reforem zpět, jejich revizi a nahrazování volného trhu státním kapitalismem, jednak umožnit ODS, aby obsadila určité mocenské pozice v legislativních a kontrolních orgánech.⁴⁵ Ze strany ODS se tak Václav Klaus stal předsedou Poslanecké sněmovny a členové ODS usedli do důležitých institucí státního zájmu jako například Konsolidační agentura a Nejvyšší kontrolní úřad.

Lídři ODS po podpisu opoziční smlouvy čelili masové kritice veřejnosti, ale zejména médií. Tato kritika vycházela z toho, že ODS vystupovala před volbami jako nesmiřitelný nepřítel ČSSD, dokonce proti socialistům jako nositelům levicového nebezpečí vyhlášovala formální „mobilizaci“. A nyní tedy přijímá spoluzodpovědnost za vládnutí ČSSD. To média a velká část veřejnosti považovaly za zradu na voličích. ODS proti tomu argumentovala tím, že opoziční smlouva je zárukou stability politického prostředí po patovém volebním výsledku. Dokonce tuto opoziční smlouvu po dvou letech permanentní mediální a veřejné kritiky nejen nezrušila, ačkoli k tomu mohla zaranžovat

⁴⁴ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 70

⁴⁵ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 79

podmínky, nýbrž svým způsobem prohloubila dodatkem k opoziční smlouvě, tzv. **Tolerančním patentem**, který upřesňoval vládní mantinely ČSSD a – podle lídrů ODS – zužoval ČSSD prostor pro antireformní kroky.⁴⁶ Nový zákon č. 46/2000 Sb. ve znění zákona č. 302/2000 Sb., Tiskový zákon, při registraci nového tištěného periodika na Ministerstvu kultury ČR žádá doručovat písemné oznámení 30 dnů před prvním vydáním.

Na konci roku 2002, po 52 letech vysílání, skončila činnost českého **Radia Svobodná Evropa**. Nejprodávanejším deníkem tohoto roku byla **MF Dnes**. Dále neméně populární byly *Blesk*, *Právo*, *Lidové noviny* a *Hospodářské noviny*.

Na přelomu let 2000 a 2001 došlo ke krizi České televize. V prosinci roku 2000 byl odvolán generální ředitel České televize Dušan Chmelíček, na jeho místo přišel Jiří Hodač. To vyvolalo krizi a odpor zaměstnanců ČT proti Radě ČT i Parlamentu. Krize v České televizi pokračovala do ledna 2001, když generální ředitel Jiří Hodač odstoupil a Rada ČT byla odvolána Parlamentem.

Dne 15. února 2000 vyšel v *Lidových novinách* materiál zabývající se úrovní českých médií a úrovní českých novinářů. V něm kritizovaly nízkou úroveň vzdělání, ověřování a zamlčování informací, nízké znalosti o novinářské etice atd. Snaha o co nejrychlejší zpracování přináší úpadek tradičních hodnot: z redakce se vytrácejí korektoři, úroveň jazyka klesá, stylistické a gramatické chyby ovlivňují novou generaci, přestávají se respektovat ustálené podoby publicistických žánrů. Bulvární média se postupně před veřejnoprávními audiovizuálními médii tiskem kvality. Televizní stanice procházejí ekonomickými a personálními krizemi.⁴⁷

2.1.4 Období zrání (2002–2005)

Následující roky další etapy lze označit jako dozrávání. Profesionalizace žurnalistiky, vyrovnání s evropskou žurnalistikou, vstup ČR do EU. Po dlouhých letech přichází etapa zklidnění a stabilizace. To však neznamenalo, že tato etapa proběhne úplně bez rozruchu

⁴⁶ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 80

⁴⁷ VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 137-138

a skandálů. V období 2002–2006 došlo k velkým mediálním, politickým a ekonomickým kauzám. V médiích se to týkalo kauzy TV Nova. Byla to první soukromá televize po pádu komunismu v České republice. Televize Nova sehrála důležitou roli v době krize České televize. Přinášela, na rozdíl od ostatních médií, objektivní zpravodajství, tím získala své hlídače. Nakonec měla TV Nova velký vliv na veřejnost, a proto stala přitažlivým „soustem“ pro politiky, kteří si ji chtěli přivlastnit. Když v roce 1993 RRTV udělila televizi Nova licenci, musela být zodpovědná za financování televize. Proto udělila licenci firmě Ronalda Laudera. V licenci šlo o spolupráci CET 21 s Lauderovou firmou jako investorem.

Takzvaná causa Nova má kořeny v samém základě duálního systému elektronického broadcastingu v ČR. Správa a udělování licencí k soukromému rozhlasovému a televiznímu vysílání byla svěřena orgánu státní správy – Radě pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV). Vysílací prostředí postupně upravovaly dva důležité zákony, první z roku 1995 (č. 301) a druhý z roku 2001 (č. 231). Z nich plyne povinnost RRTV licencované subjekty posuzovat z hlediska dodržování zákona, ale i z hlediska předpokládané majetkové dostatečnosti. RRTV měla a má pravomoc vyslovovat (ne)souhlas s majetkovými převody ve společnostech broadcasterů dříve, než je zaregistruje obchodní soud.⁴⁸

Nejvíce vyslovovaným pojmem, o kterém často možná bylo slyšet v té době, je pojem *investigativní žurnalistika*, což znamená pátrací žurnalistika. Investigativní žurnalistika představuje autorské dílo. Má za úkol zjišťovat něco, co pro čtenáře nebo diváka je důležité a chce o tom vědět více. První případ investigativní žurnalistiky ve světě je aféra Watergate z roku 1972, která o dva roky později vedla k pádu prezidenta Nixona. V České republice má pátrací žurnalistika krátkou historii. Začátek byl v roce 1994. Především známé kauzy z těch let byly aféra Walis, o privatizaci mlékárny. Vznik TV Nova s jejími pořady jako například *Na vlastní oči* souvisí s investigativní žurnalistikou. Investigativní žurnalistika stále nedosahuje potřebného respektu jako v západních demokraciích, prosazuje se jen v nejrozšířenějších celostátních denících a nejsledovanějších televizních programech. Na jedné straně někdy uměle vyhledává politické skandály a na druhé straně je zneužívána manipulativně v místních médiích,

⁴⁸ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 110

pokud slouží jako hlásné trouby radnic. Pokud neposílí serióznost přístupu vlastníků k obsahu médií, bude odhalování korupčních skandálů v médiích i nadále načasované, v souladu se zájmy politických skupin, které jsou provázány s novináři.⁴⁹

Dne 12. května 2003 začal vycházet bulvární deník *Impuls*, ale později změnil název na *Impuls*, vydávaný společností Ivana Kaufmana Impuls ČR. V roce 2004 se vrátil časopis *Dikobraz* (1945), který dříve měl půlmilionový naklad. Od listopadu se přidal další časopis *Aha. Večerník Praha* v roce 2005 změnil vydavatele a začal vycházet pod názvem *Šíp*.

Český tisk v době svého dozrávání a srovnání se zeměmi Evropy postrádal kvalitní hloubkové analýzy od týmu odborníků, nejdále byla v tomto směru MFD, která se snažila alespoň trochu na úrovni povrchního srovnání či zákaznických testů napodobovat francouzský *Le Mond*. V novinách chybí exaktnost, aktuální zpravodajství o vědeckém poznání, úroveň novinářské češtiny je pokleslá, odborná vzdělanost je nízká. Tisk tedy neplní dobře svou hlavní nezávislou zpravodajskou úlohu. Podstatné novinky se lidé dozvědí z rozhlasu a televize a v novinách hledají jednoduché komentáře. Většinou již vědí, kde se dají najít. Náklady všech četných periodik tedy poměrně stagnují, případně klesají. Jediné, co se zlepšuje, je barevnost časopisů, zejména u lehčího bulváru.⁵⁰

2.1.5 Média v období přezrávání (2006–2011)

V roce 2006 v červnu se konaly volby do Poslanecké sněmovny, ve kterých zvítězila ODS. Půl roku po volbách ODS vytvořila koalici spolu s KDU-ČSL a Stranou zelených. V roce 2009 ale období koaliční vlády skončilo.

Česká média v období přezrávání sloužila jako obraz vnitropolitické situace. Názorové a politické preference žurnalistů a médií se polarizovaly, což bylo patrné v denním tisku.

⁴⁹ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÓHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 114

⁵⁰ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÓHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 54-55

Zatímco deník Právo se čím dál víc vyhraňoval jako list blízký ČSSD, deníky MF DNES a Lidové noviny názorově inklinovaly k vládní koalici.⁵¹

K hlavním změnám tohoto období došlo v elektronických médiích, nejprve v televizi. Dne 2. května začal vysílat zpravodajský kanál **ČT 24**. Významnou událostí pro média a společnost byl přechod analogového vysílání na digitální. V srpnu 2006 Český telekomunikační úřad vydal *Technický plán přechodu*, podle kterého mělo analogové vysílání v ČR končit. Spolu s digitalizačním procesem začaly vznikat nové televizní kanály, jako například: **Óčko** – hudební kanál, který vysílá od roku 2002, **TV Barrandov** – zábavný kanál, vysílá od roku 2009, **RTA** – Regionální televizní agentura, vysílá regionální zpravodajství a ostatní.

Po vstupu České republiky do Evropské unie (v roce 2004) vyrovnává i česká žurnalistika krok s evropskou. Tištěná média se postupně masově orientují na prodej spolu s nějakým dárkem, převážně s nosičem DVD, oživení zájmu o tištěná periodika to však nepřináší, náklady tištěných periodik stále klesají, přitom ale bulvární tisk posiluje proti kvalitnímu tisku, jehož obsah se stává stále „lidovějším“. Nová média vznikají v prostředí internetu a začíná masové využívání sociálních sítí (zejména Facebooku).⁵²

⁵¹ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 128

⁵² VERNER, Pavel: *Historie Mediální Komunikace*. 2013 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-7452-027-3, st. 140

3. Klasická média a nástup internetu – technická a technologická hlediska.

V současnosti se média dělí na klasická neboli „stará“ (tisk, televize, rozhlas) a nová média, založená na digitálních technologiích (Internet). Dnes je často slyšet právě o nových médiích a klasická již každý den více a více lidí vyměňuje za nová. Ovšem také „klasická/tradiční“ média v dnešní době procházejí technologickou změnou. V angličtině se k popisu takového přerodu používají termíny jako „recreated, re-engineered média“. Může se jednat o totální přeměnu (např. digitalizace TV, zavedení on-line verze tištěného média), ale také jen o dílčí změny – například tiskový průmysl se za poslední desetiletí změnil podobně radikálně jako při samotném vynálezu knihtisku. Zavedení nových technologií pro úpravu grafiky a sazby (DTP – desk top publishing) posunulo tisk jako médium do 21. století.⁵³

3.1 Digitalizace

V širším smyslu je digitalizace převod analogového (spojitého) signálu do diskrétního tvaru. Digitalizaci analogové předlohy v užším smyslu definuje Stanislav Psohlavec jako převod vybraných měřitelných fyzikálních veličin digitalizovaného objektu do numerických hodnot, jejich kódování a uložení za účelem pozdějšího vygenerování jiných fyzikálních veličin s cílem umožnit pozdějšímu uživateli fyziologické vjemy nahrazující přímé vnímání originálu.⁵⁴

⁵³ PAVLÍČEK, Antonín: *Nová media Web 2.0*. Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica- Praha 2007, ISBN 978-80-245-1272-3, st. 10

⁵⁴ PAVLÍČEK, Antonín: *Nová media Web 2.0*. Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica- Praha 2007, ISBN 978-80-245-1272-3, st. 61

3.1.1 Digitalizační média

Všechna média jsou pod heslem rychlostí, uživatelského komfortu a ekonomické výhodností zredukována na numerická data zpracovatelná pomocí mikroprocesoru. Výsledkem toho je grafika, text, video, hudba, zvukové záznamy, fotografie – vše je strojově zpracovatelné. Přes století otevřená propast mezi médii a výpočetní technikou, mezi Daggerotypií a Babbegeovým programovatelným počítačím strojem. Toto spojení ovšem změnilo jak média, tak počítače. Počítač již není jen „počítací stroj“, stal se prostředkem komunikace a mediálním nástrojem.⁵⁵

Vývoj informační společnosti je do značné míry určován technickým rozvojem elektronických médií: digitálního rozhlasu, digitální televize a internetu.⁵⁶

Pozemský digitální rozhlas T-DAB je způsob vysílání zvukového rozhlasu, využívající pokročilé metody komprese zvukového signálu a modulace radiového signálu, které umožňují vysokou kvalitu vysílání a velmi úsporné využití kmitočtového spektra. Systém T-DAB vyžaduje kmitočtové přesuny ve vstávající síti včetně mezinárodní koordinace a dále určité změny v systému licencování a provozu.⁵⁷

Televizní vysílání v ČR se nachází ve významné vývojové fázi. Po dlouholetém zduřování se konečně otevřela cesta k rychlé digitalizaci. To přináší velké změny v nabídce programu i v přístupu diváku k televizi a v roli tohoto média ve společnosti. Pozemská digitální televize (DVB – T Terrestrial Digital Video Broadcasting) je nový způsob vysílání televizního signálu sítěmi televizních vysílačů. Přejít z analogového na digitální televizní vysílání je jediný možný způsob, jak do budoucna dále zlepšovat kvalitu obrazu a zvuku a především jak hospodárněji využívat kmitočtové spektrum, přidělené pro televizní vysílání.⁵⁸

Digitalizace televizního a rozhlasového vysílání představuje poměrně velký zásah do systému vysílání a významný – v mnoha směrech rozhodující – krok ve vývoje

⁵⁵ PAVLÍČEK, Antonín: *Nová media Web 2.0*. Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica- Praha 2007, ISBN 978-80-245-1272-3, st. 64

⁵⁶ Musil, Josef: *Elektronická media v informační společnosti*. 2003 Votobia Praha, ISBN 80-7220-157-3, st. 150

⁵⁷ Musil, Josef: *Elektronická media v informační společnosti*. 2003 Votobia Praha, ISBN 80-7220-157-3, st. 150

⁵⁸ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0, st. 57

informační společnosti, protože umožní především domácnostem přístup k cele šíří datových a informačních služeb; nejde totiž zdaleka jen o „pohyblivé obrázky“ televizních programů, nýbrž o celé široké spektrum možností, které nabízejí tzv. „doplňkové služby“ multiplexu.⁵⁹

3.2 Nová media

Termín nová média poprvé použil v šedesátých letech Marshall McLuhan, představitel mediální školy a první teoretik nových médií. Pod pojmem „nová média“ můžeme chápat, že jsou to média, která jsou založena na digitální platformě. V širším slova smyslu koncept digitálních médií zahrnuje celou řadu výpočetních, computerizovaných technologií a s nimi spojených datových obsahů, v užším slova smyslu se pak vztahuje pouze k počítačově (digitální technologií) mediované komunikaci.⁶⁰

Nová média mají vlastnosti, které můžeme charakterizovat jako:

- **Multimedialita** – jedná se o využití různých médií ke zprostředkování informací pomocí počítače. Představuje funkční integraci textu, obrazu, zvuku a videa.
- **Virtualita** – vytváření vlastního či virtuálního prostoru, svého mikrosvětla, „kyberprostoru“.
- **Interaktivita** – možnost zasahovat do procesu nebo reagovat na získávané informace.
- **Komunikativnost** – teď je možnost komunikovat jednoduše, rychleji, levněji.
- **Globalita** – komunikace, získávání informace po celém světě.
- **Internacionalizace, Mobilita** – teď je možnost získávat informace bez závislosti na místě, čase.⁶¹

Dnes také můžeme rozdělit nová média podle použité technologie: *Mobilní aplikace, masmediální, internetové.*

⁵⁹ Musil, Josef: *Elektronická media v informační společnosti*. 2003 Votobia Praha, ISBN 80-7220-157-3, st. 156

⁶⁰ PAVLÍČEK, Antonín: *Nová media Web 2.0*. Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica- Praha 2007, ISBN 978-80-245-1272-3, st. 12

⁶¹ PAVLÍČEK, Antonín: *Nová media Web 2.0*. Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica- Praha 2007 ISBN 978-80-245-1272-3, st. 20-21,

Kořeny digitálních médií se nacházejí v teoriích hypertextu, kdy v šedesátých letech v rámci amerického vojenského projektu vznikla první počítačová síť ARPANET (Advanced Research Project Agency). To byly počátky teď všem známého Internetu

3.3 Internet

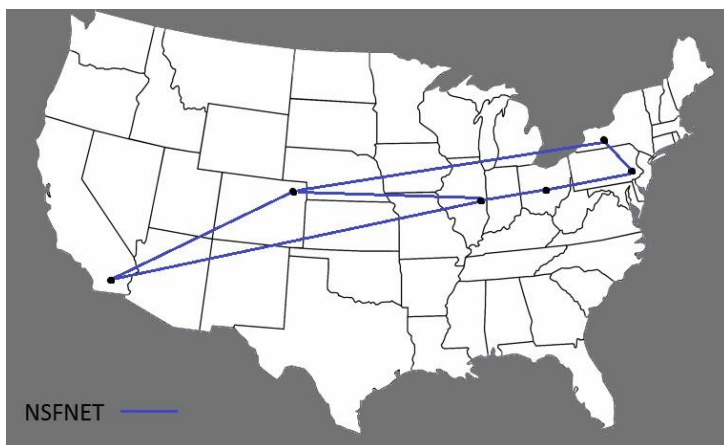
„Dobrou stránkou internetu je obrovské množství informací; jeho špatnou stránkou je obrovské množství informací.“⁶²

Internet je v současném světě hlavním východiskem nových médií. Internet v sobě zahrnuje všechny charakteristiky nových médií, má digitální podstatu, počítačové zpracování a je interaktivní. Světová internetová síť především umožňuje přenos multimediálních informací mezi počítači. Na něm se zveřejňují a rozšiřují samostatné informace bez cenzury, propojené textové informace a audiovizuální sdělení, online zpravodajství.

Začátkem vzniku Internetu byla šedesátá léta. Ministerstvo obrany USA hledalo způsob rychlé a flexibilní komunikace. Na začátku byla do počítačové sítě připojena jenom jedna budova, v roce 1968 pak byly do sítě ARPANET připojeny čtyři americké univerzity. Časem se do světové internetové sítě mohl připojit každý. V 80. letech vznikla komerční NSFNET (National Science Foundation Network), počítačová síť, která spojovala vysokorychlostními spoji důležité síťové uzly na území USA. Trochu později Tim Bernes-Lee vytvořil systém, který je platný dodnes **WWW – World Wide Web**.

Obrázek 1: NSFNET v roce 1986

⁶² MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0, st. 59

Zdroj: *NSFNET*, [online], 2011, [cit. 2015-5-23].

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/NSFNET#/media/File:Nsfnet.jpg>

Základ české části internetu se zrodil v roce 1990 po proniknutí počítačových sítí FIDONET a EUNET, později zejména EARN, sestry americké sítě BITNET, která rychle zdomácněla na akademické půdě. Formálně se tehdejší ČSFR připojila 13. února 1992. Internet byl prvně přístupný na ČVUT v Praze. Téhož roku ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podpořilo grant na vybudování počítačové sítě vysokých škol, která byla připojena k Internetu pod názvem CESNET.⁶³ Již na konci roku 1995 bylo do internetové sítě připojeno přibližně 22 000 počítačů. Internetová síť se skládá z tisíců sítí a podsítí, které jsou mezi sebou propojeny. Počet dokumentů na nich se každý den zvyšuje o miliony. Již v roce 2006 bylo v „internetové pavučině“ přibližně deset miliard dokumentů. Internet se stává nejrychleji se rozvíjejícím médiem světa. Po celém světě jsou na internet připojené miliardy uživatelů.

Na počátku třetího tisíciletí se rýsuje propojení televize, počítače a telefonu se všemi z toho vyplývajícími výhodami. Již nyní funguje on-line žurnalistika s nepřetržitou tvorbou a souběžnou distribucí a příjmem mnoha sdělení, která čtenáři vyhledávají, publikují dál a reagují na ně. Tímto on-line médiem je internet s nespočnými on-line firemními systémy (Springer, Murdoch, Bertelsmann, Burda).⁶⁴

⁶³ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 95

⁶⁴ VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 97

Internet pokračuje ve vývoji každý den a s tím se zvyšuje i zájem o něj. Zároveň s tím pokračuje pokles zájmu o tištěná periodika. Náhradou jim je zájem o on-line zpravodajství a internetové časopisy (e-ziny).

3.3.1 Funkce internetu

Internet byl původně vytvořen a určen pro výměnu informací, zejména toho typu, pro který se běžně používá název data. Jak se postupně užívání internetu stávalo záležitostí široké veřejnosti, přistupovaly další funkce. V současnosti lze říct, že internet plní v zásadě shodné funkce jako klasická elektronická média s tou podstatnou modifikací, že většina těchto funkcí je realizována interaktivním způsobem.⁶⁵

Zastoupení jednotlivých funkcí v celkovém používání internetu se mění zároveň s výše diskutovanou proměnou struktury uživatelů a také v závislosti na stupni vývoje informační společnosti. Jestliže v devadesátých letech většina uživatelů v ČR na internetu hledala informace, uvádějí v současnosti čeští uživatelé pořadí informace-komunikace-zábava, což ovšem vzhledem k překrývání funkcí není ostrý obraz.⁶⁶

3.3.2 Rozsah fenoménu internet

Z povahy internetu vyplývá, že nelze pořídit přesné statistiky o rozsahu tohoto fenoménu. Používá se několik ukazatelů, zejména počet existujících internetových adres (cca počet propojených počítačů) – přičemž je zajímavé znát počet domácností odděleně od počtu připojených podniků, dále množství lidí, kteří mají přístup na internet a konečně

⁶⁵ Musil, Josef: *Elektronická média v informační společnosti*. 2003 Votobia Praha, ISBN 80-7220-157-3, st. 163

⁶⁶ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0 st. 63-64

skutečný počet a délka uskutečněných seancí za den. K dispozici jsou víceméně kvalifikované odhady, které se však liší až o 15 %.⁶⁷

Internet se šíří rychle, avšak očekávání – zejména v USA – bylo ještě větší: Celosvětově mělo v roce 2002 přístup na internet cca 620 milionů lidí, tedy přes 10 % populace, to je ovšem podstatně méně, než ve druhé polovině 90. let odhadovali odborníci v USA.⁶⁸

Vývoj v ČR byl oproti nejvyspělejšími zemím samozřejmě opožděn – ve skutečnosti započal až po pádu komunismu – ale po nastartování také sledoval exponenciální růstovou křivku. Rychleji se samozřejmě rozvíjelo připojení firem, zpomalení celkového růstu, což lze vyložit specifickou situací na telekomunikačním trhu (dále propojení kvůli monopolnímu provozovateli telefonní sítě) anebo jde o efekt ekonomického zbrzdění po r. 2000. Podle nejnovějších dat přeskočilo procento populace používající internet v ČR koncem roku 2008 už 50 %.⁶⁹

V současnosti v ČR už zcela zmizela původní dominance mužů mezi uživateli internetu. Vliv vzdělání je stále podstatný: v r. 2007 bylo 93% vysokoškoláků uživateli internetu, kdežto ve skupině se základním vzděláním je uživatelů jen 20%. Stejně výrazný není nikterak špatná, a to ani srovnání s vyspělými evropskými státy. Internetový odborník P. Koubský to ocenil slovy „jedna z mála oblastí špičkové technologie, kde v podstatě držíme krok se světem“.⁷⁰

⁶⁷ Musil, Josef: *Elektronická media v informační společnosti*. 2003 Votobia Praha, ISBN 80-7220-157-3, st. 160

⁶⁸ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0, st. 61

⁶⁹ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0, st. 61-62

⁷⁰ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0, st. 62

3.3.3 Web 2.0

V posledních deseti letech probíhá na síti revoluce. Internet se mění v otevřenou platformu pro aktivní spolupráci mezi miliony uživatelů. Nové webové služby umožňují, aby se mezi sebou našli lidé, kteří si mají co říct, dávají jim nové nástroje, jak mezi sebou spolupracovat. Pro tuto revoluční změnu se vžil termín **web 2.0**. Jedná se o druhou generaci webových služeb. Za jeho autora je považován Tim O'Reilly, vydavatel uznávaných knih o počítačových technologiích. Přestože Tim O'Reilly nedefinoval pojem web 2.0 zcela jasně, nebylo a není těžké identifikovat, o co mu vlastně šlo. V angličtině se v souvislosti s webem 2.0 používají termíny jako „**User generated media content**“ či ještě výstižnější „**read/write web**“ – oba tyto termíny přitom akcentují možnost uživatelů měnit, přepisovat a jednoduše tvořit obsah webových stránek.⁷¹

Web 2.0 je rozšířen a celosvětově používán. Všechno, co teď vidíte na internetu, patří do nové druhé generace webu (Google, Yahoo! YouTube, Windows, Facebook, Wikipedie atd.) Dříve nástroje webu 2.0 existovaly jen v angličtině, dnes existují české projekty jako např. **Wikipedie.cz**, **Linkuj.cz**, **Jagg.cz** a ostatní.

Aplikací webu 2.0 existuje velké množství. Jednou z takových aplikací, která za poslední léta zvýšila svou popularitu, je **Blog**. Slovo blog je do jisté míry slovní hříčka. Vzniklo jako složenina: weblog, tedy internetový seznam. V praxi se jedná především o webovou stránku, která obsahuje průběžně vytvářený a volně přístupný osobní deník s poznámkami a odkazy. Začátky ve světě jsou na přelomu tisíciletí. John Barger jako první použil pojem **weblog** v roce 1997. Zkrácený výraz **blog** použil jako první v roce 1999 Peter Merholz. K rozšíření došlo v roce 2001. Začátek blogování v Česku je v květnu 2003, kdy byl spuštěn projekt **Bloguje.cz**, kde bylo možné založit vlastní internetový deník. Populární bloger v ČR je známý pod pseudonymem **Ostravak**. Svoje blogy mají přední politici i prostí lidé. V praxi tištěných periodik se objevuje jakási výseč tohoto deníku, která je tvořena aktuální poznámkou či komentářem, případně tvoří črtu.⁷²

⁷¹ PAVLÍČEK, Antonín: *Nová media Web 2.0*. Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica- Praha 2007 ISBN 978-80-245-1272-3, st. 74

⁷² VERNER, Pavel: *Vývojové trendy v Českých médiích po roce 1989*. 2010 UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKOHO, ISBN 978-80-7452-007-5, st. 104

3.4 Nástup internetových médií. Internetové noviny.

Přímou volbu hlavy státu provázela řada dalších úkazů a okolností, které jsme mohli zažít rovněž poprvé. Z hlediska mediálního se takovým novým či s vyšší intenzitou působícím fenoménem jeví internetová média. Souběžně s tím, jak se některá tisková média z vlastního rozhodnutí stala propagandistickými věstníky, bojujícími za jednu kandidující osobnost proti druhé, zřetelně narůstal zájem webových médií, zpravodajských či názorových serverů a portálů. Co v nich lidé hledali, je zřejmé: alternativu k informacím a názorům hlásaným v tradičních, zejména právě tiskových médiích. Dalo se to už dlouho čekat. Jak se rozšiřuje a demokratizuje internetové prostředí, naučili se do něj aktivně vstupovat lidé starších generací a pestřejší sociální determinace.⁷³ Teď internet využívá nejen mládež, ale i starší generace, které hledají nějaké informace pro své rozhodování například ve volbách.

Stačí si zalistovat internetem a na každém kroku narazíme na relativně mladá zpravodajská či názorová média, v nichž se opravdu většinou dočteme něco jiného než například v denním tisku.⁷⁴

V roce 1996 Ivan Lukačovič otevřel český internetový portál a vyhledávač **Seznam.cz**, jeden z prvních českých internetových katalogů a vyhledávačů v České republice. Během několika let firma nabízela služby, jako je freemail s doménou @seznam.cz, katalog firem, zpravodajství, mapy a sociální síť lidé.cz. Na konci roku 2013 Seznam provozoval více než 25 různých služeb a přidružených značek jako *Email.cz*, *Firmy.cz*, *Mapy.cz*, *Sklik.cz*, *Sreality.cz*, *Sauto.cz*, *Stream.cz*, *Novinky.cz* a další.

V roce 1996 také vznikl první český internetový deník **Neviditelný pes**. Vydavatelem Neviditelného psa je od počátku Ondřej Neff. Později došlo ke změnám, až se původní „Pes“ přestěhoval na adresu Hyena.cz, kde vychází dodnes. Web s původním názvem je nyní součástí **webu Lidovky.cz**. V této době právě probíhaly první pokusy o

⁷³ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 154

⁷⁴ ZANTOVSKÝ, Petr: *Česká politika a média po roce 1989*. 2013 INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, ISBN 978-80-87806-02-9, st. 154

převod tištěných novin na internet. Hned v roce 1998 vydavatelství Mafra zavedlo své elektronické noviny **iDnes.cz**. Veškerý obsah na iDnes.cz byl od samého začátku zdarma. Zatímco v roce 1998 to ještě vydavateli tak nevadilo (k internetu bylo připojeno stěží 10 % lidí), postupem času se ukázalo (a to nejen v případě iDnes), že internetová verze novin řadě čtenářů stačí a že platit za papírové prostě nemusí. Naštěstí se objevili bohatí inzerenti, kteří ztrátu z trafikového prodeje kompenzovali vyšší inzercí v novém internetovém médiu. Navíc začal iDnes sloužit k propagaci tištěných novin, objevily se na něm upoutávky na zajímavé články, zkrácené verze rozhovorů apod.⁷⁵ Ve stejném roce Seznam.cz spustil svůj web **Novinky.cz**, v podobě lifestyleového magazínu. Zpravodajská podoba byla zavedena již v roce 2003. **Hospodářské noviny** se objevily na internetu v roce 1999 a zavedly **iHNed.cz**. **Lidové noviny** se objevily na internetu až v roce 2001.

Tradiční elektronická média – rozhlas a televize – a jejich nové modifikace lze definovat lépe na základě činností než na základě technických znaků.

Internet je nejrychleji se rozvíjející elektronické médium, které se stává v řadě ohledů nejvýznamnějším nástrojem mezilidské komunikace. Plní funkce shodné s klasickými médii – byť odlišným způsobem – a nabízí další funkce navíc.⁷⁶

⁷⁵ PUBLERO. *Z historie elektronického čtení: první elektronické noviny*. [online]. © 2012. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <https://cs.publero.com/blog/z-historie-elektronickeho-cteni-prvni-elektronicke-noviny>

⁷⁶ MUSIL, Josef: *Sociální a Mediální komunikace*. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2010, ISBN 978-80-7452-002-0 st. 64

Závěr

V polovině XV. století před rokem 1445 v Mohuči Johannes Gensfleisch, zvaný Gutenberg, vynalezl knihtisk, který změnil budoucnost lidstva. Od vzniku knihtisku začínáme mluvit o novověku. Mediální svět je velmi rozsáhlý a každý den se zvětšuje.

V rámci rozsahu bakalářské práce není možné objasnit celé téma médií. Proto jsem se ve své práci snažila zmapovat a odborně zhodnotit zásadní proměny české mediální scény od roku 1989 až do současnosti, včetně jejího vlivu na politické, legislativní a ekonomické aspekty.

Také jsem se ve své práci snažila zkoumat vývoj nových technologií, projít historii vzniku a fungování nejužívanějšího nástroje mediální scény - Internetu. Dále projít historickými událostmi České žurnalistiky a zjistit, jak se měnil mediální svět za poslední desetiletí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použité literatury

BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky, I. Díl, Český periodický tisk do roku 1918.* . Praha. Novinář, 1981.

BERÁNKOVÁ, Milena, KIVÁNKOVÁ, Alena, RUTTKAY, Fráňo: *Dějiny československé žurnalistiky, III. Díl, Český periodický tisk v letech 1918-1944.* Praha. Novinář, 1988.

KONČELÍK Jakub, VEČEŘA Pavel, ORSÁG Petr: *Dějiny Českých medií 20. století.* Praha, Portál, 2010 ISBN 978-80-7367-698-8

MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha, Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3

MUSIL, Josef: *Sociální a mediální komunikace.* Praha. Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0

PAVLIČEK, Antonín. *Nová media a Web 2.0.* Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1272-3

VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989.* Praha. Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-007-5

VERNER, Pavel. *Historie mediální komunikace.* Praha. Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-027-3

ŽANTOVSKÝ, Petr. *Česká politika a media po roce 1989.* Praha, Institut Václava Klause, 2013 ISBN 978-80-87806-02-9

Seznam internetových zdrojů

ČT24. *Začaly vycházet první české periodické noviny*, - [online], © 4. 2. 2009, [cit. 2015-01-05].

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/44461-zacaly-vychazet-prvni-ceske-periodicke-noviny>

Doc. PhDr. Otto Novák. *Historie Masové komunikace*. [online]. © 2006 [cit.2015-05-20].

Dostupné z:

<http://media1.webgarden.name/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

PUBLERO. *Z historie elektronického čtení: první elektronické noviny*. [online]. © 2012.

[cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <https://cs.publero.com/blog/z-historie-elektronickeho-cteni-prvni-elektronicke-noviny>

SEZNAM ZKRATEK

BBC – British Broadcasting Corporation (britské medium veřejný služby)

EU – Evropská unie

CET 21 – Central European Television for 21st Century (mediální společnost, která získala jako první v ČR licenci pro celoplošné televizní vysílání)

ČTA – Česká tisková agentura

ČT – Česká televize

ČTK – Československá tisková kancelář, Česká tisková kancelář

ČRo – Český rozhlas

ČR – Česká republika

ČSFR – Československa federální republika

ČSR – Československa republika

ČSSD – Československá sociální demokracie

ČSNS – Československá strana národních socialistů

DTP – Desk top publishing

HSTD – Hlavní správa tiskového dohledu

KSČ – Komunistická strana Československá

KSČM – Komunistická strana Čechy a Morava

KDU-ČSL - Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

ÚPS - Ústřední publikační správa

MEVRO – Mezinárodní výstava rozhlasu

MFD – Mlada Fronta Dnes

NSFNET - National Science Foundation Network

OF – Občanský fórum

ODS – Občanská demokratická strana

RTA – Regionální televizní agentura

RRTV – Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

TASR – Tlačová agentura Slovenskej republiky

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ÚTI – Úřad pro tisk a informace

USA - Spojené státy americké

SEZNAM OBRAZKU

Obrázek 1: NSFNET v roce 1986

38

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Sikanevych Oleksandra

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Vývoj a formování českých hromadných sdělovacích prostředků roku 1989 do současnosti. Legislativní, vlastnické, programové, technické a technologické aspekty mediální scény

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 36

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 9

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Hugo Schreiber